

D. N.
29/6 1946.

Lögnens renässans

Då Oscar Wilde för mer än femtio år sedan skrev sin essä om Lögnens förfall — fortfarande läsvärd med sina lekfulla och träffande reflexioner — tänkte han på litteratur och konst. Han kunde gott ha tagit med politiken. Demokratiseringen, med sin bakgrund av fömuftstro och klarhetsvilja, medförde en nedgång för den politiska lögnen. De fantastiska föreställningar som spritts till den absoluta monarkins, adels- och kyrkoväldets försvar var icke längre gångbara. Naturligtvis var lögnen fortfarande ett användbart politiskt stridsmedel. Men den begränsades till kvantitet och kvalitet genom tron att opinionen borde upplysas och att de politiska riktningarna öppet borde deklarerat sina åsikter för väljarna och sedan stå för dessa åsikter. Valkampanjernas överdrifter och förvanskningar var småsaker i jämförelse med den stora och förhärskade lögnen; sanningen respekterades åtminstone i princip, och man ljög med dåligt samvete.

Vår tid har bevitnat lögnens renässans. Man ljuger icke längre endast generat och i detalj, utan oblygt och en gros. De totalitära partierna har återupplivat den totala lögnen. Dess förutsättning är att valet mellan sanning och lögn träffas uteslutande med hänsyn till den politiska ändamålsenligheten. Om lögnen ter sig tjänligare, begagnas den, om sanningen duger för det syfte som eftersträvas, får den träda till. Men då lögnen har en smidighet, mångsidighet och variation som sanningen saknar, är det givet att den senare måste få jämförelsevis begränsad användning. Ljugandet blir icke blott en godtagen utan en normal metod för politiskt arbete.

Varpå beror detta? Några förklaringsgrunder ligger i öppen dag. De totalitära riktningarna anser sig eftersträva så på en gång stora och avlägsna mål att de bör ljuga för att nå dem. Ändamålet helgar medlen, och lögnen betraktas som ett av de mera självfallna och oskyldiga medlen. "Att medvetet använda lögnen såsom kampmedel på det sätt kommunisterna gör i sina dagliga tidningar, det är ingen lögn, utan en förbannat reell nödvändighet", heter det i en ledande tysk kommunisttidning år 1923. Mussolini och Hitler drev linjen än längre med sitt förakt för objektivitet och sanning, sitt tal om mytens och illusionens värde. Dessa riktningar kan ljuga därför att de främst vädjar till skilda grupper med kort politiskt minne och räknar på framgång endast i sådana krisperioder då förtvivlan och oro försvagar omdömesförmågan. De vädjar ljuga därför att de, om de en gång segrar, undertrycker all opposition och kritik och sålunda icke behöver ta ansvaret för sina lögn.

Exemplen överflödar. Lenin, Mussolini och Hitler nådde makten genom en agitation vars innehåll i viktiga punkter stred mot de grundsatser som tillämpades efter segern. Omkastningar i de härskandes politik försvaras utan någon hänsyn till konsekvens och reda. Den som på våren 1939 tänkte sig ett tysk-ryskt samgående betecknades av kommunisterna som kontrarevolutionär, socialfascist, hyena osv., av nazisterna som kontrarevolutionär, marxist, jude osv.; den som på hösten 1939 icke höll på ett tysk-ryskt samgående karaktäriserades på samma sätt.

I Sverige har kommunisterna troget följt denna tradition; efter nazismens förvittring har de praktiskt taget monopol på den totala lögnen. Goda illustrationer på deras förmåga att utnyttja monopolet har givits under den senaste tiden.

Den demokratiska svenska pressen har efter krigets slut iakttagit den största återhållsamhet i omdömen om segermakternas politik och inbördes relationer. I den mån kritik framförts har den varit mild och till formen hovsam. En överväldigande svensk opinion torde känna oro inför Sovjets påtagliga expansionstendenser, men uttrycken för denna oro har dämpats därför att man i det längsta vill hoppas på ett gott förhållande mellan de allierade stormakterna. Den kommunistiska pressen uppträder på helt annat sätt. Å ena sidan riktas de mest hänsynslösa och obefogade angrepp mot västmakterna; de skildras som skurkar och rövare med hotfulla avsikter mot Ryssland. Å andra sidan anklagas var och en som icke oreserverat hyllar den ryska politiken för rysskräck och krigshets. Det är svårt att tänka sig en mera fulländad form av förljuget sabotage.

Det kommunistiska partiet är det enda parti av någon betydelse som i sin helhet med rätta kan beskylldas för anpassningspolitik icke blott gentemot Ryssland, utan också gentemot Tyskland. Så länge den tysk-ryska paktens ägde bestånd, alltså från augusti 1939 till juni 1941, stod kommunismen helt främmande för den nationella och demokratiska linjen i svensk politik. Då Tyskland ockuperade Norge förklarades detta i den kommunistiska pressen vara västmakternas skuld; det norska folket uppmanades att icke göra mot-

stånd, och den norska regeringen utsattes för hätska angrepp därför att den flydde till England. Ännu i början av juni 1941 betecknades hela världskriget som ett imperialistiskt krig, som icke angick arbetarna; först på midsommaren, sedan Tyskland överfallit Ryssland, förvandlades kriget till ett krig mellan fascism och frihetsvilja. Dessa föregående hindrar icke kommunismen att i dagens läge uppträda som den nationella demokratins förkämpe, att skarpare än någon annan riktning kräva inskrivande mot alla nazist-sympatisörer och anpassningar. Genom att ropa "ta fast tjuven" söker tjuven själv sätta sig i säkerhet.

Att diskutera med dessa den onda viljans representanter lönar sig icke; en debatt förutsätter åtminstone ett minimum av vilja till saktighet och sanning. Den enda vägen för de demokratiska partierna är att upplysa opinionen, att söka sprida de kunskaper som gör de kommunistiska lögnerna och omkastningarna ofarliga. Det är ett arbete på lång sikt, men på dess framgång beror demokratins bestånd.

72
27 = 99 + 70 = 169